

соціального страхування(п'яте місце); недержавні громадські організації – надавачі соціальних послуг(шосте місце). Тобто, населення поінформоване про діяльність владних структур краще, ніж про громадські організації. Трохи більше воно знає про роботу головних управлінь праці та соціального захисту населення і Пенсійного фонду України, обласний центр зайнятості, найгірше – про фонди соціального страхування та недержавні громадські організації. Таким чином, рівень поінформованості населення про діяльність органів системи соціального захисту ще не є достатнім.

Аналіз даних статистики, вивчення громадської думки та оцінок експертів, дали можливість визначити основні напрями реформування управління системою соціального захисту вразливих груп населення в регіоні (розділ III соціального паспорта), зокрема: подолання дисбалансу на ринку праці, співпраця недержавних громадських організацій з органами влади щодо надання якісних соціальних послуг, розширення видів соціальних послуг та їх територіальне наближення до місць проживання громадян, розширення мережі соціальних служб, використання передового досвіду соціального захисту вразливих груп.

З метою посилення адресності надання державних соціальних послуг населенню, зокрема, його вразливим верствам, забезпечення цільового використання бюджетних коштів, ефективним, на нашу думку, має бути впровадження в практику роботи органів державного управління методики соціальної паспортизації, під якою слід розуміти систему дій з виявлення, фіксування й аналізу соціального стану певних соціальних груп суспільства за допомогою соціальних показників і даних (відомостей) соціологічних і експертних опитувань.

Методика соціальної паспортизації дасть змогу сформувати базу даних соціально вразливих груп населення, виявити нагальні проблеми та визначити шляхи удосконалення механізмів державного управління у сфері соціального захисту тих, хто найбільше його потребує.

Перспективою подальших розвідок у даному напрямі може бути розробка порядку застосування механізму диференційованого підходу щодо форм надання державної соціальної підтримки вразливим категоріям населення.

Література.

1. Про затвердження плану дій з реалізації Концепції реформування системи соціальних послуг на період до 2012 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.07.2008р. №1052-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1052-2008-%D1%80>
2. Бичков С.І. Сучасна система соціального захисту в Україні / С.І. Бичков // Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронне наукове фахове видання України з питань державного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=377>.
3. Павлюк К.В. Розвиток системи надання державних соціальних послуг вразливим верствам населення та її фінансове забезпечення / К.В. Павлюк // Наука й економіка. – 2010. – №3(19). – С.138–147.
4. Проведення в Україні реформи соціальної підтримки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: regvoma.gov.ua/.../1329719370.doc.
5. Реут А.Г. Сучасний стан та ефективність системи соціальної допомоги в Україні / А.Г. Реут // Вісник Хмель-

ницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т.4. – С. 292–300.

6. Соціальний рівень життя населення. Статистичний збірник / За ред. С.В. Рибалко. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2009. – 208 с.

7. Соціальний рівень життя населення. Статистичний збірник / За ред. С.В. Рибалко. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2010. – 213 с.

8. Соціальний рівень життя населення. Статистичний збірник / За ред. С.В. Рибалко. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2011. – 197 с.

9. Статистичний щорічник Вінниччини за 2009 рік / За ред. Ігнатова С.Н. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2010. – 640 с.

10. Статистичний щорічник Вінниччини за 2010 рік / За ред. Ігнатова С.Н. – Вінниця: Головне управління статистики у Вінницькій області, 2011. – 618 с.

УДК 37.07

Людмила Юрчук

ПОЄДНАННЯ АСПЕКТІВ ГУМАНІСТИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

У цій статті наведено окремі важливі аспекти поєднання гуманістичного планування та демократичного управління освітою в різних країнах світу.

Ключові слова: реформа, планування, управління освітою, громадськість.

За період становлення незалежності України у сфері освіти сталася еволюція і зміни тих понять і термінів, що найчастіше зустрічалися у статтях педагогів-науковців, виступах політичних діячів і рішеннях державних органів щодо освіти.

Над означеною темою працювали науковці: М. Згуровський [14], К. Корсак [4–6], Г. Науменко [2], О. Савченко [3], Д. Халлак [12] та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Національні освітні системи країн Європи стали схожими: програми, навчальні плани, організаційні форми роботи, де більше уваги приділяється залученню громадськості до процесу управління задля прогресу і поліпшення якості життя громадян, що є актуальним для України.

Мета даної статті – розглянути класичні погляди на стосунки між державою та освітою в процесі історичного розвитку різних форм суспільного устрою та процеси, що відбуваються в освіті через інтерпретацію понять, комплексів взаємопов'язаних елементів із певними ознаками, що безпосередньо або опосередковано впливають на існуючий стан освіти.

З погляду історії чи навіть тривалості людського життя, чотири п'ятиріччя незалежності України – не надто великий термін. Аналітики з політології чи соціології переконують, що сталося багато різноманітних подій, відповідно до уявлень цих наук, але для всього насе-

лення ці роки залишаться у пам'яті як період сподівань, свідомих і несвідомих економічних помилок і поразок, як час демографічної та економічної кризи та втрачених модернізаційних можливостей.

На самому початку це були: «українізація», «демократизація», «гуманізація» і гуманітаризація», а також «деідеологізація». Серед операційних понять ще більш поширеним був термін «реформа» в усіх його можливих варіантах і словосполученнях як у назвах наукових праць, так і в їх змісті [1–3] та ін. Наприклад, К. Корсак здійснив аналіз освітніх змін та удосконалень, акцентував увагу переважно на зарубіжний досвід реформування освіти [4–5] та наслідки трансформацій освітньої сфери України [6].

За двадцять років самостійності оцінка досягнень у розвитку освіти в Україні досить скромна, адже наші реформи не досягли рівня системності, їхні результати лише частково позитивні й в усіх випадках не відповідали бажаному, а процес формування планів і проєктів практично завжди спирався на надто вузьку інформаційну і виконавську базу.

Не випадково керівники держави і освітньої сфери вирішили надалі взагалі відмовитися від слова «реформа», що передбачає високу розумність загальнодержавних акцій, і наказали використовувати слово «модернізація». Якщо освітні завдання в 1990 роках спиралися на слово «реформи» [1], то вже Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. перенасичена терміном «модернізація» [7], тепер частіше вживається термін «стратегія» [8].

У даній науковій статті звертається увага на те, що така висока поширеність «реформаторсько-модернізаційної» термінології супроводжувалася практично повною відсутністю не менш важливої «планувальної» – поняття «планування» досить рідко фігурувало як у державних документах, так і в дослідженнях українських педагогів-науковців. Його місце зайняли терміни: «концепція», «програма», «проєкт» тощо [9]. Наші керівники досить часто діяли нерозважливо, плутаючи можливе з бажаним й відмовляючись від багатьох доцільних засобів тільки тому, що вони використовувалися в радянські часи, а саме – освітнє планування, де вбачався зв'язок планування з ідеями соціалізму.

Термін «план», що походить від латинського «planum» (площина), означав двовимірне креслення, схему, горизонтальну проєкцію, переріз, отже, зменшене зображення земельної ділянки, споруди тощо. Значно пізніше процес створення планів – планування – набув значення сукупності обміркованих дій зі створення проєкту змін та необхідних передумов для їх втілення. Прибічники соціалістичних ідей, які розглядали «вільний ринок» як «ненауковий» шлях розвитку суспільства, вважали єдиною раціональною альтернативою «ринку» державне планування – колективні дії згідно з обміркованими науковцями і керівниками держави проєктів реформ чи змін.

Практично необмежений простір для втілення соціалістичної ідеї змін через планування виник після створення Радянського Союзу. Слушно вважаючи, що успіхи в реформах можливі лише на основі застосування найбільш прогресивних для тих часів наукових досягнень, його керівники обрали «науковою організацією праці (НОП)», вимагаючи її втілення у життя через планування. Саме таким шляхом ліквідовувалася масова неграмотність, розвивалася на нових засадах система освіти.

Та широке поширення планування поза межі Радянського Союзу датується періодом після Другої світової

війни, коли сформувався табір соціалістичних країн, що в усьому копіювали СРСР, а впливові міжнародні організації – ООН, ЮНЕСКО, Світовий банк та інші – приступили до фінансової і технічної допомоги країнам, що розвиваються. Ці організації вважали корисним появу в цих країнах служб планування, які могли б сформувати більш сприятливі умови для соціального прогресу і економічного розвитку. Наприклад, ЮНЕСКО на початку 1960 років створило регіональні освітні бюро в Латинській Америці, Африці, Азії, а також спеціалізований орган координації планування – Міжнародний інститут планування освіти (L'institut international de planification de l'éducation – ІІЕР).

Раптове всесвітнє поширення привабливості ідеї планування освіти має історичне пояснення. Уряди новоутворених незалежних держав вважали, що прискорений розвиток систем освіти стане надійною основою майбутнього економічного зростання, засобом національної консолідації і забезпечення прийнятном рівня соціальної справедливості, отже, політичної стабільності. Тому вони намагалися передбачати розвиток систем освіти на тривалий період, обрати завдання, встановити пріоритети і запланувати заходи у координації з розвитком інших важливих секторів (економіки, оборони та ін.). Приклад СРСР, який застосував планування у момент недостатнього розвитку народної освіти, видавався керівникам новоутворених країн досить переконливим.

Значний вплив СРСР у ЮНЕСКО разом з його успіхами в розвитку освіти в 1950 роках стали додатковими аргументами у виборі планування освіти як перспективного засобу вирішення країнами третього світу своїх стратегічних соціально-економічних проблем. Планування освіти в умовах тоталітаризму і демократії суттєво відрізняються.

З самого свого початку планування освіти було не окремою наукою з власним понятійним апаратом і теоретичними основами, а звичайним практичним методом підготовки й організації виконання рішення щодо змін, розвитку та удосконалення освіти. Він тісно пов'язаний з багатьма науками – демографією, соціологією, економікою, психологією, педагогікою і освітньою компаративістикою. В операційному плані дуже залежав від характеру політичного устрою держави. Тоталітарні устрої здійснювали реформи з мінімумом попередніх дискусій і рефлексії, демократичні часто захоплювалися саме цим й інколи ніяк не могли досягнути стадії початку змін (приклад – Італія).

Спершу не існувало теоретично і практично обгрунтованого комплексу методів і технологій освітнього планування [10]. Створення його науково-методичної бази припало на період 1960 років внаслідок звернення до цієї проблеми представників кількох наук, насамперед, економістів. Аналіз свідчить, що запропоновані методи можна диференціювати на три великі групи, що істотно відрізнялися одна від одної [11]. Соціально-демографічна теорія. Вона була першою за часом виникнення і досить поширеною під час ліквідації неписьменності. Творці цієї теорії розглядали освіту як специфічний товар, право на отримання якого у певний період свого життя кожним громадянином встановлюється конституцією країни та її освітніми законами. Вони спиралися на демографічні дані, виконували прогнози обчислення кількості необхідних місць для навчання на всіх рівнях системи освіти, але не врахували освітні пріоритети різних суспільних верств, не шукали шляхів найдодільнішого використання ресурсів, які країна мала змогу ви-

користати на діяльність освітньої системи. Тому більш досконалішими і ближчими до суспільно-освітніх реалій виявилися два інші методи планування освіти.

Прихильники методу «витрати – прибуток» розглядають освіту як один з різновидів інвестицій. Планування системи освіти у найбільш поширеному варіанті цього методу редукується до обчислення співвідношення витрат на її діяльність і зисків від підвищення рівня професійної компетентності населення (збільшення продуктивності праці, поліпшення якості і збільшення ціни виробів внаслідок впровадження у виробництво наслідків наукових досліджень і технічно-технологічних винаходів тощо).

Інший варіант акцентує питання підготовки працівників для економіки країни, не намагаючись підрахувати їхній вплив на еволюцію розміру валового національного продукту країни. Його прихильники в сучасній Україні вважають, що для успішного освітнього планування необхідно з достатньою точністю передбачити потреби видобувної і обробної промисловості, сільського господарства, транспорту, оборони та ін., визначаючи на цій основі вимоги до системи освіти – характеристики всіх її рівнів, типи закладів і програми підготовки обчислених контингентів фахівців певних профілів.

Практика планування освіти на основі обох вказаних підходів швидко виявила існування значної кількості суто технічних проблем, шляхи подолання яких й зараз лишаються предметом дискусій науковців. Було доведено, що вже на стадії вибору головних вимог до системи освіти спостерігається зіткнення різноманітних поглядів на поняття «освіта» і розбіжність загальних пріоритетів, що у подальшому зумовлюють невизначеності під час розрахунків і досить ненадійні кінцеві результати.

Застосування економічних підходів незаперечно довело існування і справедливості різноманітних критеріїв і пріоритетів, які не можна відкинути чи вважати недоцільними. Кожен з них має власну цінність і певну доцільність, тому використання його під час обчислень приводить до результату, який може бути використаним для планування освіти. Наслідком діяльності вчених в межах фінансових підходів до планування стала чимала кількість математичних моделей і алгоритмів, формул і інструментарію.

Однак, відзначаючись певними досягненнями, фінансовий підхід до освітнього планування з його акцентуванням математичних методів має той принциповий недолік, що завжди оперує у надто вузьких межах кількісних характеристик і числових припущень. Домінування кількісних аспектів над усіма іншими неминуче підштовхували осіб, які користувалися економічними методами планування, до досягнення максимальних рівнів матеріального забезпечення і найбільш широких контингентів випускників та ін. Але досить часто (приклад ми знаходимо у США, Канаді, Данії та ін. країнах) суто кількісне розширення системи освіти так і не забезпечило досягнення нею тих цілей, які ставило суспільство і економіка. Життя доводило необхідність доповнення розширеного фінансування реформуванням і удосконаленням змісту навчання, оновленням учбового плану, застосуванням більш досконалих методів трансляції інформації і виховання молоді як у формальних закладах, так і поза ними (формальна та неформальна освіта).

На період певного розчарування у застосовності економічних методів в освітньому плануванні припали роки стагнації чи скорочення освітніх бюджетів багатьох розвинених країн (Великобританії, Швеції та ін.), що ста-

ло додатковим стимулом переходу від екстенсивного до інтенсивного розвитку освіти, від намірів суто кількісного розширення до реформ якісних характеристик всієї системи і окремих закладів. Ключовими словами цього періоду стали «реформи» і «якість». Та до цього моменту в світі утвердилася «міністерська» модель процедури реформування освіти. Якщо узагальнити радянський і зарубіжний досвіди 50–70-х років ХХ ст., то її найбільш поширені варіанти відзначалися такими кроками, як:

- діагностування стану системи освіти, виявлення частини недоліків і формування невеликою групою політиків головних цілей реформи на основі власних уявлень про бажані результати на підставі «потреб нації»;
- стадія планування з використанням згаданих вище економічних методів. Експерти отримують від політиків перелік цілей реформи і формують складові частини процедури втілення змін у часі і просторі, визначаючи бюджетні асигнування і розподіл витрат різного типу, відповідальних і виконавців нижчих рангів та ін.;
- етап виконання на базі створених оперативних планів, під час якого головну роль відіграють адміністратори всіх рівнів;
- заключна операція поглибленого тестування нового стану системи освіти за участю різноманітних інспекцій і засобів педагогічних вимірювань як для визначення рівня досягнення запланованих цілей, так і для виявлення найбільш пекучих недоліків з метою створення наступного плану з реформування освіти (оскільки кожного разу, про що свідчить досвід ФРН 1970, Франції 1980, Польщі кінця 1990 років та інших країн, досягалися не всі цілі, а за час втілення реформи виникали нові соціальні вимоги до діяльності системи освіти).

Одночасно практика багатьох країн світу довела обмежену ефективність такого операційно-технократичного планування, під час якого постійно бажане сплутували з можливим, ігнорували багато дуже впливових соціальних та інших чинників впливу. Головним недоліком виявилось відсторонення проектувальників і планувальників від швидкозмінних реалій останніх десятиріч ХХ ст., акцентування технічних і матеріальних аспектів реформ, ігнорування так званого людського фактора. Більшість негативних результатів освітніх змін того часу сталися внаслідок недооцінювання формування суспільного консенсусу щодо реформ, залучення до їх реалізації широкої громадськості – вчителів, учнів і студентів, їхніх батьків, журналістів, бізнесменів та ін.

Наслідком аналізу обмежених успіхів і значних невдач реформ періоду лінійного (класичного) планування економічно-математичного типу стало звернення науковців до більш досконалих і складних моделей з використанням методу «третьої хвилі». Новий набір відзначається виключною різноманітністю і перебуває в стадії розширення. Не дивно, що відсутня узгоджена назва всього комплексу, а всередині нього найбільш відомими стали моделі відкрита, взаємодії (інтерактивна), діалектична, співучасті і політична. Спільним для всіх цих моделей є спроба планувальників з самого початку відмовитися від спрощеного вибору кількох найбільш бажаних цілей реформ на основі пекучих поточних потреб групи політиків й розпочати процес планування з глибокого дослідження соціально-політичної атмосфери, виявлення головних течій і тенденцій змін у сфері уявлень про вимоги до системи освіти і первинної професійної підготовки, врешті, про якість освіти.

Організатори і керівники освітніх змін поставили собі за мету досягти максимально широкої громадської підтримки реформ насамперед за рахунок залучення широких кіл населення і представників головних суспільно-впливових груп до стадії формулювання головних цілей змін і вибору методів їх втілення в життя.

Наслідком такого підходу стало звернення ще до фактичного початку реформ до використання широких дискусій з теми «стан і якість освіти» й завершення її через прийняття певного закону, який визначав би загальні риси змін, розподіл відповідальності і повноважень, засоби моніторингу перебігу і результатів змін та ін.

Якщо порівняти освітні реформи «першої хвилі» й удосконалення останніх років у країнах Заходу, то легко виявити, що нові реформи відбувалися виключно на основі узгодженого законодавства, залучення до планування і виконання громадськості і всіх адміністративних структур. Ключовими словами реформ стали «децентралізація» та «усуспільнення», оскільки для кінцевого успіху операції критично важливою виявилася передача частини відповідальності на нижчі рівні системи управління і масове залучення до втілення положень освітньо-реформативних законів освітніан і громадськості (приклади – Ірландія, Іспанія, Фінляндія, Нідерланди, Бельгія, Франція та ін.).

Дуже важливим аспектом процесу переходу до не-класичного реформування стало багатократне розширення інформаційної бази для початку і втілення змін, забезпечення доступності детальних даних про систему освіти і навчальні заклади для «всіх бажаних», а не одних лише ініціаторів реформ. У багатьох країнах Заходу спостерігається недосяжна для нас «прозорість» системи освіти та головних аспектів діяльності навчальних закладів (умови вступу і навчання, навчальні плани і програми, засоби контролю і оцінювання, фінансовий і матеріальний стан закладу тощо).

Якщо у минулому класичні реформи спиралися на кількісні і дуже обмежені дані демографічно-фінансового типу (рівень народжуваності і віковий розподіл населення, кількість закладів і викладачів тощо), то організатори реформ 80–90-х років намагалися зібрати інформацію про ставлення населення до освіти та її якості, вплив отриманих освітніх кваліфікацій на кар'єрний прогрес і рівень заробітків й багато чого іншого. Вперше анкетування та інші засоби вимірювання стали оперувати і суб'єктивними й не кількісними параметрами і характеристиками системи світи та виконання нею найбільш важливих для суспільства завдань. Значно розширилися витрати на науково-педагогічні дослідження. Групи пошуквачів розширилися за рахунок включення психологів, соціологів, менеджерів та представників інших наук, безпосередньо зацікавлених у розвитку всього культурно-освітнього комплексу країни. І хоч здійснилися не всі сподівання політиків на ефективність включення в процес створення і реалізації реформ науковців-педагогів (чіткий вияв цього – стагнація фінансової підтримки педагогічних досліджень і видань у країнах Заходу), позитивний вплив розширення складу реформаторів і більш послідовне врахування «людського фактора» не викликає сумнівів.

Сучасне планування освітніх реформ відбувається із застосуванням демократично-законодавчої моделі. Отже, розвинені країни у керуванні і плануванні освіти здійснили поступовий перехід від вузької статистичної інформаційної бази до застосування широкої системної інформації, яка охоплювала і освіту, і її суспільно-культурні та економічно-демографічні аспекти. Цей перехід

особливо помітний у тому разі, коли порівняти за багато років зміст освітніх довідників ОЕСР, які мають назву «Education et a Glance. OECD Indicators» (частина цілком доступна через Інтернет – www.oecd.org). Очевидно це стало можливим лише завдяки посиленню зв'язків навчальних закладів і системи управління освітою з громадськістю. Істотно удосконалилися і технологічні аспекти створення планів, що було пов'язано насамперед з розширенням можливості використовувати інтернет. Не менше значення мало створення і широке поширення практики «шкільних карт (school distribution)», відповідником якого може бути словосполучення «шкільна мережа». Застосування поняття шкільних мереж і широке використання дало змогу не тільки висвітлити нерівномірність рівня надання освітніх послуг у різних частинах країни, але й з прийнятною точністю визначити їх вартість й багато інших характеристик. Значний внесок у удосконалення використання «шкільних карт» у макро-планування систем освіти зробили науковці вже згаданого ІІЕР (Міжнародного інституту планування освіти) [12].

Дещо розширилася і номенклатура методів планування, оскільки до вже згаданих нами додався так званий евристичний варіант, особливістю якого було використання розширеної інформаційної бази, створення і моніторинг сценарію інноваційних дій на основі попереднього моделювання чи локальних експериментів, передбачення зворотного зв'язку та ін. Планування цього типу претендує на далеку перспективу у часі, на задовільну точність передбачення не лише найближчого, а й більш віддаленого майбутнього.

Проаналізуємо, наприклад, Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, яке профільне міністерство визначило за орієнтир, до якого воно поведе освіту. Документ за визначенням має стати інструментом розв'язання освітніх проблем, що накопилися, й дати освітянам відповіді на запитання, що їм робити завтра, через рік, в довгостроковій перспективі, як реагувати на повсякчасні виклики, що постають перед ними. Стратегія повинна визначати основні довгострокові цілі й завдання, недвозначно формулювати курс, яким рухатиметься освіта, містити план дій і розподіл ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей [14].

В умовах розвитку економіки, швидкої зміни технологій, нової якості соціуму можна передбачити, що сучасна освіта й освіта майбутнього – це освіта, що базується на високотехнологічних засобах навчання, характеризується значною мобільністю, універсальністю та фундаментальністю.

Глобалізація повсякчас потребує гнучких підходів до організації освіти в країні, переходу від ретрансляційних педагогічних технологій до проектування педагогічних процесів, набуття школярами і студентами життєво важливих компетентностей шляхом глибокого осмислення та набуття теоретичних знань і практичних навичок. Отже, стратегія розвитку освіти має окреслювати ті високі стандарти і якісні показники, яких планується досягти в результаті її реформування.

З огляду на закордонний досвід, Національна стратегія розвитку освіти має містити відповіді на три ключові запитання:

- 1) в якому стані перебуває нині українська освіта в контексті інноваційного розвитку країни, задоволення попиту ринку праці та на тлі світових лідерів в освіті;
- 2) якими є нові орієнтири розвитку української освіти та яких нових якісних їх показників прагнемо досягнути;
- 3) які часові рамки ми встановлюємо для досягнення того чи іншого проміжного етапу та реалізації нової

стратегії в цілому; які кадрові, технологічні, фінансові ресурси держава виділятиме на реалізацію нової освітньої стратегії. Ресурсне забезпечення, кінцеві орієнтири, еталон, до якого прагнуть наблизитись, є важливими для встановлення конкретних результатів реалізації освітньої стратегії.

Доводиться констатувати, що за стратегічним плануванням майбутніх кроків в освіті та за якістю нормотворчого виконання, документ не може вважатися стратегічним. Наголосивши, що розвиток освіти пов'язаний з викликами та ризиками, розробники документа обмежилися запропонованим ними переліком заходів, що не дають відповіді на запитання, як же українська освіта відповідатиме на виклики і долатиме ризики [14].

В цілому у документі стратегія повсякчас ототожнюється з тактикою управлінської діяльності. Наприклад, розвиток мережі закладів позашкільної освіти за місцем проживання, у тому числі у сільській місцевості; залучення батьків, як окремої категорії громадськості, до формування місій навчальних закладів та відповідних стратегій освіти; упровадження ефективних форм підвищення кваліфікації керівників освіти та науково-методичних служб; оптимізація мережі навчальних закладів різних типів з урахуванням потреб населення тощо.

У житті ж спостерігається певне повернення до прагматизму. Наприклад, в умовах постійних невдач планування діяльності освіти у припущенні постійного зростання зайнятості, валового національного продукту, тих чи інших секторів економіки, більш корисним стало короткотермінове планування задоволення потреб ринку праці, реакції системи освіти на його скорочення чи значну модифікацію тощо. Підвищалося значення планування, скерованого на пошуки найбільш суспільно раціонального вкладення наявних обмежених бюджетних коштів – оптимізація освітньої мережі, зміни у тривалості і профілях професійної підготовки та ін. Досвід успіху саме цих підходів накопичили лідери європейського прогресу – Ірландія та Фінляндія, дії яких в освітній сфері відповідають найбільш результативній «демократично-законодавчій» моделі реформи корисний для нас.

Освітнє планування видається непевним з кількох причин, головними серед яких є явище глобалізації і наростання наднаціональних вимог до систем освіти і навчальних закладів, поступове скорочення поля діяльності державних органів через процес децентралізації і поширення участі громадськості в процесі управління освітою. Завдяки інтернету та іншим новітнім засобам необмеженого поширення інформації є можливим суттєво розширити інформаційну базу для українських освітніх прогнозів і планування.

Подальші дослідження теми. Слід визнати, що зберігаються тенденції до непрозорості, закритості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством; недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства. Механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики, плануванні заходів належним чином не реалізуються через відсутність належного громадського контролю [8].

Подальші дослідження мають бути спрямовані на науково-методичний супровід плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, щодо освітньої галузі та Національної стратегії розвитку освіти.

Література.

1. Згуровський М. Реальний шлях збереження освіти – реформування // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 6–12.
2. Науменко Г. Про деякі аспекти реформування освіти України // Шлях освіти. – 1997. – № 1. – С. 2–6.
3. Савченко О. Основні принципи реформування шкільної освіти // Шлях освіти. – 1998. – № 1. – С. 2–6.
4. Корсак К. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / за ред. Г.В. Щокіна: Монографія. – К.: МАУП-МКА, 1997. – 208 с.
5. Корсак К. До проблеми досягнення цілей освітніх реформ: зарубіжний досвід. // Директор школи. Україна. – № 3. – 2000. – С. 57–64.
6. Korsak K. Evolution of continuous education in Ukraine (1990-1998) // Res Humanae. – n.7. – Warszawa, Pedagog. Un-ty, 1999. – P. 89-105.
7. Національна доктрина розвитку освіти / у [Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с]. – С. 178–214.
8. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації [Електронний ресурс]. Указ Президента України – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/212/2012.
9. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки. – К.: МОН, 2006. – 22 с.
10. Coombs P. Qu'est-ce que la planification de l'education? – Paris, UNESCO :IPE, 1970. – 70 p.
11. Modeles de planification de l'education / In: Vol.VI. Le developpement de la planification de l'enseignement. – Paris, OCDE, 1971. – P. 81–159.
12. Hallak J. La mise en place de politique educatives: role et methodologie de la carte scolaire. – Bruxelles, Ed.Labor; Paris, Nathan et les presses de l'Unesco, 1976. – 327 p.
13. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012.-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/files/.../4455.pdf.
14. Експертна оцінка проекту «Національної стратегії розвитку освіти». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/high_school/24282.

УДК 343.8(4-6)

Дмитро Ягунов

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВИЛА ПРОБАЦІЇ ЯК СТАНДАРТ УПРАВЛІННЯ СЛУЖБАМИ ПРОБАЦІЇ У КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ РАДИ ЄВРОПИ: ФІЛОСОФІЯ, СТРУКТУРА, СПРЯМОВАНІСТЬ

Стаття присвячена аналізу європейського стандарту у сфері кримінальної юстиції – Європейським правилам пробації. Увага фокусується на принципах, завданнях та формах роботи служб пробації країн

© Ягунов Д.В., 2012.